

داکتر سید عبدالله کاظم

27 جولای 2016

تبصره کوتاه درباره کتاب "افغانستان در پنجاه سال اخیر"

مقاله جناب داکتر لمر مرا برآن داشت تا مختصری در باره کتاب فوق الذکر که یک نسخه آن همین حالا در پیش رویم قرار دارد، خدمت علاقمندان بنویسم. این کتاب در اول سنبله 1347 بوسیله "مؤسسه طبع کتب" به مناسبت تجلیل از جشن استرداد استقلال کشور در 199 صفحه چاپ شده است که در نخستین صفحه آن چارت تشکیلات حکومت یعنی صدرات را به نمایش می گذارد و سپس معلومات در باره فعالیت هریک از وزارت های خارجه، داخله، عدلیه، مالیه، معارف، تجارت، فواید عامه، اطلاعات و کلتور، صحیه، معادن و صنایع، زراعت و آبیاری، پلان، و نیز ریاست هوائی ملکی، شاروالی کابل با معرفی تشکیلات آنها و بعضی عکس ها ارائه میدارد. در پایان کتاب یک مقاله تحقیقی و بسیار مستند تحت عنوان "جنبش قانون گذاری در آغاز استقلال افغانستان" به نشر رسیده است که از نویسنده مقاله در کتاب نام گرفته نشده، اما میدانم که آنرا محترم داکتر روان فرهادی نوشته است که نظر به اهمیت تاریخی آن ایجاب میکند تا مقاله مذکور باز نشر گردد.

اکنون اگر به متن کتاب و فعالیت های هر وزارت دقیقاً نگاه شود، پس از گزارش مختصر در مورد تاریخچه امور قبل از 50 سال که بسیار کوتاه ذکر گردیده، بیشتر متن کتاب شباهت به راپور اجرات همان وزارت ها دارد و اگر دقیقاً هریک از موضوعات به اساس تاریخ آن مطالعه گردد، بیشترین آن مربوط دوره ده ساله صدارت شهید محمد داؤد میباشد که طی پلانهای پنجاه ساله اول و دوم رویدست گرفته شده اند.

جای شک نیست که دوره چهل سال سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه در برگیرنده یک دوره طولانی تاریخ کشور میباشد که در طی آن در دوره های مختلف فعالیت های چشمگیر، بخصوص در دوره صدارت شهید داؤد خان صورت گرفته است، اما باید گفت که دوره چهل ساله سلطنت را میتوان به دو دوره کلی تقسیم کرد: یکی دوره صدرات خاندانی و دیگر دوره صدارت غیرخاندانی. در دوره صدارت خاندانی میتوان دوره های محمد هاشم خان، شاه محمود خان و داؤد خان را از هم جدا کرد که یکی از بارزترین مشخصه این دوره همانا استقلال عمل صدراعظمان در امور اداره کشور بود و شاه در این دوره 30 ساله بیشتر نقش "سمبولیک" داشت تا نقش اداره کننده و پالیسی ساز. البته در بعضی موارد مشوره با شاه و یا اخذ هدایات، آنهم شاید در یک شورای خانوادگی صورت میگرفت. در دوره دوم که در تاریخ مسما به "دهه دموکراسی" است، شاه شخصاً داخل عمل شد و از تعیین صدراعظم و کابینه تا هر کار دیگر به هدایت او انجام میگردد، به عبارت دیگر صدراعظم های خاندانی در حقیقت

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

حیثیت "شریک السلطنه" را داشتند، در حالیکه در دوره ده ساله هیچ شریک السلطنه به استثنای یک نفر یعنی داماد شاه سردار عبدالولی که انهم در بسا موارد نقش غیر رسمی داشت، موجود نبود.

بر میگردم به راپور اجرات و گزارش های انکشافی و احصائیه ها و ارقام داده شده در این کتاب، اگر به نظر دقت دیده شود، بیشترین فعالیت های مندرج کتاب در دوره صدارت شهید محمد داؤد صورت گرفته است که خود یک دوره خاص انکشافی در کشور محسوب میشود و تمام جوانب مثبت و منفی این دوره بر میگردد به شخص محمد داؤد خان. وقتی انتقاد بر روابط با پاکستان و غیره به حیث نقاط منفی کارکردهای موصوف ذکر میشود، باید نقاط مثبت انکشافی در آن دوره نیز به محمد داؤد خان نسبت داده شود. امید است کسانیکه این کتاب را میخوانند متوجه همین مشخصه شوند و دست آورد هریک از دوره ها را باهم مقایسه کنند.

بعضی ها ممکن است بپرسند که چرا همه اجرات در دوره شاه امان الله غازی که پادشاه وقت بود، به نام او ثبت میگردد، لذا همه اجرات در دوره سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهرشاه نیز باید بنام او ثبت شوند، ولو که در دوره حکومت های مختلف خاندانی و غیرخاندانی صورت گرفته اند. در جواب باید گفت که شخص اعلیحضرت شاه امان الله شاه "سمبولیک" نبود، بلکه یک پادشاه عامل و در همه امور شخصاً داخل عمل بود و هیچ شریک السلطنه نداشت که صلاحیت را از او بستاند. اگر حضور شاه امان الله را در طول چند روز مباحثات لویه جرگه 1303 مطالعه کنیم، آنوقت برای ما ثابت میشود که وی به حیث مدافع اجرات دولت تا کدام حد در امور تداخل داشت و دولت چگونه زیر رهبری او عملاً و نظراً فعالیت میکرد.

یک خبر خوش باید خدمت علاقمندان عرض دارم که کتاب "رویداد های لویه جرگه 1303" منعقدہ پغمان را که بیش از 400 صفحه است و متعاقب لویه جرگه در آنوقت به نشر رسیده بود و اما پس از سقوط دوره امانی عمداً این اثر مهم و تاریخی را از بین بردند و امروز به جز در آرشیف های خارجی، در نزد شاید تعداد انگشت شمار افغانها قابل دسترسی باشد، یک تیم سه نفره تصمیم گرفته اند تا به خواست خدای بزرگ این اثر با ارزش تاریخی را از روی متن اصلی تایپ نموده و آنرا نخست به سلسله از همین پورتال وزین به زودی نشر نمایند و متعاقباً آنرا به حیث یک کتاب به چاپ برسانند. من بدینوسیله از دو همکار با احساس و وطندوست خود که در این راه وعده همکاری در مورد تایپ این اثر تاریخی را داده اند، پیشاپیش از صمیم قلب تشکر میکنم.

از اینکه جناب داکتر صاحب لمر کتاب کمیاب "افغانستان در پنجاه سال اخیر" را روی تصادف پیدا کرده و میخوانند آنرا به شکل پی دی اف در یکی از سایت ها به نشر برسانند، خدمت بسیار خوب و ارزنده انجام داده و امیدوارم دوستان دیگر که نشرات کمیاب را در اختیار دارند، به عین کار اقدام فرمایند. از جناب داکتر لمر به این مناسبت تشکر میکنم.